

**CELOŠTÁTNE KOLO OLYMPIÁDY
ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY (2019)**

kategória A

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

John Steinbeck – Túlavý autobus

(úryvok, upravené)

Ked' Alice vošla do jedálne, Ernest Horton si práve sadal k plavovláske.

„Dajme si ešte trochu kávy,“ povedal. „A nechceli by ste radšej coca-colu?“ spýtal sa blondínky.

„Radšej kávu. Po coca-cole stučniem.“ Ernest sa usiloval nadviazať s blondínkou známosť. Spýtal sa jej, ako sa volá, a ona mu povedala, že vraj Camille Oaksová. Nebola to, prirodzene, pravda. Bola to rýchla kombinácia, ku ktorej dal podnet reklamný plagát cigariet Camel na stene – bola na ňom blondínka s mohutným poprsím – a strom za oknom jedálne. Ale od tej chvíle bude Camille Oaksovou, aspoň na zvyšok tejto cesty.

„Nedávno som kdesi počul toto meno,“ povedal Ernest a zdvorilo jej podal cukorničku.

Pán Pritchard trochu mykal nohou a pani Pritchardová dávala bedlivo pozor. Vedela, že pána Pritcharda čosi dráždi, ale nevedela, čo to je. Nemala skúsenosť s takýmito vecami. Jej priateľky neboli také, aby pri pohľade na ne začal pán Pritchard mykať nohou. A okrem jej vlastných spoločenských podujatí nevedela o jeho živote nič.

Pán Pritchard vstal a zamieril k pultu. Jeho dcéra si natiahla kútik pravého oka, aby naňho lepšie videla. Postrehla v jeho hlase čosi, čo doteraz nikdy nepočula. Bol v tom nádych vznešenosti. Dával si na každom slove záležať a hovoril tak obradne, že to jeho dcéru veľmi prekvapilo. Zahľadela sa na blondínku a zrazu spoznala, čím to je. Pán Pritchard reagoval na Camille Oaksovú. Hral pred ňou – vystupoval v akejsi otcovskej úlohe. Jeho dcére sa to ani trochu nepáčilo.

„Nemôžem sa zbaviť dojmu, že som vás už kdesi stretol,“ povedal. „Myslíte, že je to možné?“

Camille pozrela na pána Pritcharda a všimla si jeho klubový odznak na chlopni kabáta. Už vedela, kde ju videl. Ked' sa vyzliekala a sadala si do obrovského pohára s vínom, dávala si vždy veľmi dobrý pozor, aby sa nedívala do tváre chlapom, ktorí na ňu vyvalovali oči.

„Nepamätám sa,“ odvetila blondínka na priamu otázku.

„No, ja si na to skôr alebo neskôr spomeniem. Nikdy nezabudnem na tvár, ktorú som raz videl,“ odvetil pán Pritchard veselo, čo sa jeho dcére zasa nepáčilo.

Pani Pritchardová zachytila dcérin pohľad a zbadala v ňom odpor a nechúť. Znova sa ukradomky pozrela na manžela. Správal sa čudne. ELLIOT POVEDALA MU PRINIESOL BY SI MI TROCHU KÁVY

Zdalo sa, že sa pán Pritchard vracia s nevôľou do všedného života. „Samozrejme, duša,“ poponáhľal sa s odpoveďou a hlas mu znel opäť normálne.

STEINBECK, John. *Túlavý autobus*. Preložil Eugen Klinger. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1967, s. 104 – 106.

1. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 1?
 - a) Pani Pritchardová sa zriedkakedy zúčastňovala na manželových spoločenských podujatiach.
 - b) Camille využila žiarlivosť pani Pritchardovej na strhnutie pozornosti prítomných na svoju osobu.
 - c) Pán Pritchard nespoznal Camille, pretože sa predstavila pod falošným menom.
 - d) Elliotovým správaním vyvolal odpor Alice, ktorý si všimla aj pani Pritchardová.
2. Koľko postáv vystupuje v ukážke 1?
3. Doplňte do nasledujúcej vety z ukážky 1 všetky chýbajúce interpunkčné znamienka.

ELLIOT POVEDALA MU PRINIESOL BY SI MI TROCHU KÁVY

4. Vypíšte z prvých piatich odsekov ukážky 1 synonymum k slovu *pozorne*.
5. Ktorým slovotvorným postupom vzniklo slovo *cukorničku*?
 - a) spájaním
 - b) skladaním
 - c) skracovaním
 - d) odvodzovaním
6. V ktorej možnosti sú obe slovesá s neslabičnou predponou?
 - a) zamieril, odvetil
 - b) spýtal sa, vyvaľovali
 - c) vstal, stučnieť
 - d) postrehla, nadviazať

7. Vypíšte z tretieho odseku ukážky 1 prvé slovo vsuvky.
8. Vypíšte z ukážky 1 oslovenie.
9. V ktorej možnosti je zvýraznený iný vetný člen ako v ostatných troch?
- a) *Pán Pritchard trochu mykal **nohou**.*
 - b) *Bola to kombinácia, ku ktorej dal podnet reklamný **plagát**.*
 - c) *Nemôžem sa zbaviť **dojmu**, že som vás už kdesi stretol.*
 - d) *Jeho **dcére** sa to ani trochu nepáčilo.*
10. Určte druh vedľajšej vety v nasledujúcom súvetí.
- Jej priateľky neboli také, aby pri pohľade na ne začal pán Pritchard mykať nohou.*

Ukážka 2

Medzijazyková homonymia v slovanských jazykoch

3. apr. 2018 • Filologické vedy

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV začal v tomto roku riešiť projekt, ktorý je postavený na porovnávacom výskume slovanských jazykov. Ide o projekt VEGA, rozložený na roky 2018 – 2021 s názvom Medzijazyková homonymia v slovanských jazykoch.

Ako informovala Mgr. Mária Košková, CSc. zo Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV, realizácia projektu bude prebiehať v rovine lexikologického výskumu i lexikografického spracovania fenoménu medzijazykovej homonymie v konfrontácii slovenčiny s predstaviteľom každej skupiny slovanských jazykov – bulharčiny, poľštiny a ruštiny. „*Ide o prvý rozsiahlejší výskum tohto druhu v slovanských jazykoch, ktorý predpokladá zaujímavé výsledky nielen v rovine teoretickej, ale najmä v rovine praktickej, kde vedecké spracovanie medzijazykovej homonymie lexikografickými postupmi výrazne zaostáva za jej teoretickým výskumom. Cieľom projektu je príprava reprezentatívneho diela, ktoré predstaví špecifiká medzijazykových vzťahov štyroch geneticky príbuzných jazykov a ich explicitnú slovníkovú konfrontáciu v oblasti medzijazykovej homonymie s ohľadom nielen na výučbu slovanských jazykov, preklad i tlmočenie, ale s ohľadom aj na širšiu kultúrnu verejnosť.*“

Odborníčka priblížila, že napriek dlhodobějšímu záujmu o problematiku medzijazykovej homonymie a množstvu teoretických prác dotýkajúcich sa čiastkových problémov homonymie, ako aj rozširujúcemu sa počtu dvojazyčných homonymických slovníkov slovanských jazykov, predkladaná téma nie je dostatočne reflektovaná.

Zdroj: <http://vedanadosah.cvtisr.sk/medzijazykova-homonymia-v-slovanskyh-jazykoch>

11. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 2?

- a) Mária Košková kritizovala malý záujem slovenských jazykovedcov o spracovanie problematiky medzijazykovej homonymie.
- b) Odborníčka zo Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV upozornila na absenciu porovnávacích prác z oblasti homonymie.
- c) Predstavený projekt venovaný výskumu medzijazykovej homonymii slovanských jazykov bude trvať 4 roky.
- d) Slavistický ústav SAV získal projekt VEGA, ktorý bude prvýkrát skúmať výskyt homoným v jednotlivých slovanských jazykoch.

12. Zaradte všetky slovanské jazyky spomenuté v ukážke 2 do príslušnej skupiny slovanských jazykov.

13. Napíšte pravopisne správne slovné spojenie, z ktorého vznikla iniciálová skratka SAV použitá v ukážke 2.

14. Pomenujte jednoslovným termínom výsledný produkt lexikografického spracovania fenoménu medzijazykovej homonymie, o ktorom sa píše v ukážke 2.

15. Na základe ukážky 2 napíšte jednoslovné odborné antonymum k slovu *explicitný*.

16. Ktorý slohový postup prevláda v ukážke 2?

17. Ktoré diakritické/rozlišovacie znamienko **sa nenachádza** v texte ukážky 2 písanom kurzívou/šikmým písmom?

18. Napíšte názov jazykovej roviny, do ktorej patrí problematika spracovaná v ukážke 2.

Ukážka 3

Miroslav Válek – Nepochopiteľné veci

Nepochopiteľné veci medzi nami.

„Načo je to a čomu sa to podobá?“

Koliesko rozkrútené v prstoch vykonáva svoj zvrchovaný pohyb.

Ale hodiny nejdú.

Jabloň zakvitnutá koncom januára.

Ale zima neprestáva.

Zreteľný pocit, že ťa niekto volá.

Ale ulica je prázdna.

*A ešte iné veci,
stokrát počuté:
„... že ju nechal, lebo ju mal rád...“
„... strpčovali si život,
lebo nemohli bez seba vydržať...“*

*Odkiaľ prichádzajú tieto slová
bez logického odôvodnenia,
bez vzájomných súvislostí,
nepochopiteľné
a podivné?*

*Nepochopiteľné veci,
prijmite ma k sebe,
vstúpte do mňa všetkými zmyslami,
dotýkajme sa navzájom,
tak ako husiel dotýka sa slák.*

*Nepochopiteľné veci,
vy ste v nás.
Vyslovujem si ticho slová
a čakám, kým sa zažnete.*

19. Ktoré tvrdenie sa vzťahuje k lyrickému subjektu z básne *Nepochopiteľné veci*?

- a) Cíti sa byť opustený a oklamáný svojou partnerkou.
- b) Je sklamaný zo stroskotaného vzťahu a je mu stále chladno.
- c) Nerozumie tomu, prečo stroskotal jeho vzťah, a dúfa, že to raz pochopí.
- d) Zamýšľa sa nad svojím bývalým vzťahom a chce, aby sa znovu obnovil.

20. Na ktorých významovo-kompozičných prvkoch vystaval Válek báseň *Nepochopiteľné veci*?

- a) na prirovnaniach
- b) na protikladoch
- c) na dialógoch
- d) na paradoxoch

21. Vypíšte z tretej strofy Váčkovej básne jedno slovo so slabikotvornou spoluhláskou.

22. Podčiarknite v nasledujúcej vete všetky spoluhlásky, ktoré sa v prúde reči znelostne asimilujú.

Koliesko rozkrútené v prstoch vykonáva svoj zvrchovaný pohyb.

23. S ktorým autorom si bol Miroslav Válek generačne blízky?

- a) Ján Kostra
- b) Ján Smrek
- c) Milan Rúfus
- d) Jozef Urban

24. Na ktorý ľudský zmysel autor v básni *Nepochopiteľné veci* priamo **nepôsobí**?

- a) hmat
- b) sluch
- c) čuch
- d) zrak

25. Koľko slovies je vo Váľkovej básni v rozkazovacom spôsobe?

- a) žiadne
- b) jedno
- c) dve
- d) tri

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Tvorba textu

Čas na tvorbu textu: 30 minút

Napíšte z pozície lyrického subjektu z Váľkovej básne *Nepochopiteľné veci* krátky originálny súkromný list (cca 10 – 15 viet), v ktorom sa pokúsite oživiť váš krízou prechádzajúci vzťah. Navrhните aspoň 3 kroky, ktoré pre zlepšenie vzťahu spravíte vy.